

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

2 V. claritas Christi in transfiguratione fuerit gloriosa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

ARTICVLVS II.

Utrum claritas Christi in transfiguratione fuerit claritas gloriosa,

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod illa claritas non fuerit claritas gloriosa. Dicit enim quidam gloss. Beda super illud Mat. 17. Transfiguratus est coram eis. In corpore, inquit, mortali ostendit non immortalitatem, sed claritatem similem futurae immortalitati. Sed claritas gloria est claritas immortalitatis. Non ergo illa claritas, quam Christus discipulis ostendit, fuit claritas gloriae.

2. Praeterea, super illud Luc. 9. Non gustabunt mortem donec videant regnum Dei, dicit gloss. Beda, id est glorificationem corporis in imaginaria representatione futurae beatitudinis. Sed imago alicuius rei, non est ipsa res. Ergo claritas illa non fuit claritas beatitudinis.

3. Praeterea, claritas gloriae non est nisi in corpore humano. Sed claritas illa transfigurationis apparuit non solum in corpore Christi: sed etiam in vestimentis eius & in nube lucida, qua discipulos obumbravit. Ergo videtur quod illa claritas non fuerit claritas gloriae.

Contra est, quod super illud Mat. 17. Transfiguratus est ante eos, dicit Hieronymus. Qualis futurus est tempore iudicii, talis Apollon apparuit. Et super illud Mat. 17. Donec videant Filium hominis venientem in regno suo, dicit Chrysostomus. Volens monstrare quid esset illi gloria, in qua postea venturus esset, eis in praesenti vita reuelauit, sicut possibile erat eos discere, ut neque in Domini morte iam doleant.

Respondendo dicendum quod claritas illa, quam Christus in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriae quantum ad essentiam, non tantum quantum ad modum essendi. Claritas enim corporis gloriosi deriuatur ab anime claritate, sicut Augustinus dicit in Epistola ad Diogenem. Et similiter claritas corporis Christi in transfiguratione deriuata est a diuinitate ipsius (ut Damascenus dicit) & a gloria anime eius. Quod enim a principio conceptionis Christi, gloria anime non redunderet ad corpus, ex quadam dispensatione diuina factum est, ut in corpore passibili, nostra redemptionis expleta mysteria, sicut supra dictum est. Non tamen per hoc adempta est Christo potestas deriuandi anime gloriam ad corpus. Et hoc quidem fecit quantum ad gloriae claritatem in transfiguratione: aliter tamen quam in corpore glorificationis: nam ad corpus glorificationis redundat claritas ab anima, sicut qualitas quadam permanens corpus afficiens. Unde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorioso. Sed ad corpus Christi in transfiguratione deriuata est claritas a diuinitate & anime eius non per modum qualitatis immanens: & afficiens ipsum corpus sed magis per modum passionis transcurrentis: sicut cum aer illuminatur a sole. Unde ille fulgor tunc in corpore Christi apparuit miraculosus fuit, sicut & hoc ipsum quod ambulauit super undas maris. Unde Dionysius dicit in Epistola ad Caesarium. Super hominem operabatur Christus ea quae sunt hominis: & hoc monstrat Viro supernaturaliter qui ceteris concipiens, & aqua instabilis, mater alium & terrenorum pedum sustinens grauitatem. Unde non est dicendum (sicut Hugo de Sancto Victor dicit) quod Christus assumpsit quatuor dotes, claritatem, intransfiguratiue, agilitatis, ambulando super mare, subtilitatem egrediendi de clauo utero Virginis, & impassibilitatem in cena, quando dedit corpus suum ad edendum, sine hoc quod diuideretur: quia dos nominat quandam qualitatem immanentem corpori glorioso. Sed miraculose habuit ea, quae pertinent ad dotes. Et est simile quantum ad animam de visione, quae Paulus vidit Deum in rapto, ut in secunda parte dictum est.

Ad

Mat. 16.

Mat. 16. Christi diuinitatem prius confessus est: postea vero cum Christus suam passionem, & mortem praedicaret, existimans rem illam Christo indignam abire, inquit, a te Dominus, non erit tibi hoc, quem Christus acriter reprehendit. Ut vero eius, & aliorum discipulorum infirmitati subueniret, statim c. 17. eis suam gloriam ostendit, ut neque propter infirmitatem passionis de ipsius diuinitate dubitarent, neque propter magnitudinem diuinitatis Crucis opprobrium exhorrescerent, cum illud talis haberet exitum gloriae. Unde quartam rationem colligere possumus, voluisse Christum hoc mysterio hominibus ostendere, quid corpori suo esset debitum, quantum illud priuaret gloriae propter eorum commodum ac reparationem. Et propter eandem fortasse causam, quando transfiguratus est loquebatur de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est de passione sua, quam ut pro hominibus posset assumere, gloriam corporis suo debitam intra finis animae miraculose repraesentat. Cuius rei signum ac testimonium in die illa hominibus ostendit. Nam (ut Damascenus supra dixit) Non externa gloria illi corpori accepit, sed interna ex verbi deitate, modo quodam omnium sermonem excedente, ipsi personaliter viderunt.

Corpus Christi gloria priuatum in hac verba propter hominum salutem.

Damasc.

Tertio in sol. ad 3. incipit D. Th. amplius explicare, quid sit haec transfiguratio, nempe quod sit assumptio seu communicatio illius claritatis, quae est vna ex quatuor dotibus gloriae corporis. Quam rationem arti. sequenti magis explicat. hic vero rationem reddit, cur potius assumptio huius dotis dicatur transfiguratio, quam assumptio agilitatis, quando super mare ambulauit, vel subtilitatis, quando de clauo Virginis utero prodijt. Habet autem difficultatem ratio D. Th. quia indicat ex quatuor dotibus corporis gloriosi solam claritatem inherentem illi, quod certe non omnes admittunt. Multi enim existimant alias dotes esse qualitates, praesertim agilitatem, & impassibilitatem. Dicere vero potest primum D. Th. non negare esse qualitates, sed esse qualitates sensibiles, quae per se immutent sensum, sicut enim ait, Aliae vero tres dotes non percipiuntur, nisi in aliquo actu, vel passione, non ergo dicit non esse, sed non percipi. Et hoc sensu recte accommodatur ratio. Nam ratio, & perfectio claritatis tota consistit in informatione, seu actu formali, quem confert corpori, quod propterea facit apparere alterius formae, & idcirco immutatio secundum hanc dotem recte vocatur transfiguratio, seu formatio, at vero aliae dotes vel non sunt qualitates vel non sunt huiusmodi: sed ordinantur ad aliquem actum secundum efficiendum, vel impediendum, unde fit, ut non immutent corporis formam, prout sensibus obijciuntur, atque ita secundum illas non dicitur fieri transfiguratio, seu transformatio.

Transfiguratio quid sit.

Obiectio.

Responsio. D. Thom.

Cur sola immutatio secundum dotem claritatis dicatur in Christo transfiguratio.

Ad do. praeterea (quidquid sit, an proprie dotes corporis gloriosi omnes sint qualitates, necne) certum tamen esse ad effectus aliarum dotium quos Christus in mortali corpore assumpsit non fuisse necessarias inherentes qualitates, quia quod ambulauerit super undas maris, id fecit per virtutem miraculorum effectricem, quae non est aliqua qualitas corpori Christi superaddita (ut late differuimus priori tom. disp. 31. sect. 3. & 5.) quod vero per aliud corpus penetrauerit, non potest per qualitatem harentem fieri, quia neque in corpore glorioso ille potest esse effectus qualitaris corporeae, ut infra latius dicemus. Denique quod de manibus Iudeorum interdum illatus euaserit (quod D. Th. reuocat ad dotem impassibilitatis) sine dubio non est factum per qualitatem, quia illud corpus in se fieret impassibile, sed solum, quia Iudeis occultatus est (ut supra circa, qu. 44. in commentario ar. 3. explicuimus) At vero claritas transfigurationis non potest intelligi absque inherente qualitate, ut magis ex sequentibus patebit, & ideo optima est differentia à D. Thom. assignata.

assignata.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illo verbo non ostenditur, quod claritas CHRISTI non fuerit claritas gloriæ, sed quod non fuerit claritas corporis gloriosi, quia corpus CHRISTI nondum erat immortale. Sicut enim dispensatiue factum est, ut in Christo gloriæ animæ non redundaret ad corpus, ita fieri potuit dispensatiue, ut redundaret, quantum ad dotem claritatis, & non quantum ad dotem impassibilitatis.

Ad secundum dicendum, quod illa claritas dicitur imaginaria fuisse, non quia esset vera claritas gloriæ: sed quia erat quedam imago representans illam gloriæ perfectionem, secundum quam corpus erit gloriosum.

Ad tertium dicendum, quod sicut claritas quæ erat in corpore Christi, representabat futuram claritatem corporis eius, ita claritas testamentorum eius designabat futuram claritatem sanctorum quæ superabitur à claritate Christi, sicut

lib. 32. c. 5 in candor niui superatur à splendore solis. Vnde Greg. dicit 32. Moralium, quod vestimenta Christi facta sunt splendens, quia in superna claritatis culmine sancti omnes, ei luce iustitiæ fulgentes adhererunt. Vestium enim nomine iustos, quos sibi adiungit, significat secundum illud Isai. quadragesimo-

nono. His omnibus velut ornamento vestieris. Nubes autem lucida significat Spiritus sancti gloriam vel virtutem paternam (ut Origen. dicit) per quam sancti in futura gloria protegentur. Quamuis etiam conuenienter significare possit claritatem mundi innouati, quæ erit sanctorum tabernaculum. Vnde Petro disponente tabernacula facere, nubes lucida discipulos obumbravit.

COMMENTARIUS.

RESPONSO D. Tho. est illam fuisse claritatem gloriæ quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi. Explicat autem diuersitatem huiusmodi consistere in hoc, quod illa claritas non est data corpori Christi per modum qualitatis permanentis: sed passionis transeuntis: non explicat autem utrum illa differentia fuerit essentialis, an accidentalis. Dicens enim fuisse claritatem gloriæ quoad essentiam, indicat fuisse eiusdem speciei, atque adeo solum accidentaliter distingui, nisi interpretemur, dici claritatem gloriæ quoad essentiam, non secundum speciem ultimam: sed secundum gradum, seu ordinem rerum, quæ expositio videtur violenta. Aliunde, cum D. Thom. dicat differre, sicut lumen aeris à claritate solis, videtur constituere differentiam specificam. Nam ita censent multi Philosophi differre inter se lumen aeris, & lucem solis. Sed prior expositio videtur probabilior, & quoad mentem D. Th. (ut probatum est ex verbis eius) & quoad rem ipsam. Quia maior vel minor duratio qualitatis, quæ provenit ex sola causa extrinseca conseruante, non est satis ad specificam distinctionem, neque illam indicat: sicut si Paulo in rapto data est visio Dei clara, & lumen gloriæ (hoc enim exemplo D. Thom. hic videtur) lumen illud, & visio non erant specie diuersa ab eis, quæ sunt in animabus beatis quamuis breui tempore durauerint. Quia hoc fuit ab extrinseco, solum ex voluntate causæ conseruantis, sic ergo in præsentia. Item qui sancti citati dicunt Christum ostendisse tunc gloriam, quam prædicabat: ergo.

Ex hac vero conclusione infertur duo D. Tho. Primum est, fuisse miraculosum corpus Christi fulgere illa claritate. Potest autem hoc miraculum explicari aut ex parte corporis, quia in statu corruptibili, & (ut ita dicam) animali, non est capax illius splendoris, & ex parte ipsius claritatis. Nā præter naturam eius est, quod fiat transeunt, & non permanenter, atque incorruptibiliter. Vbi solum est considerandum corpori humano secundum propriam & intrinsecam naturam semper esse supernaturalem claritatem gloriæ, sicut intellectui humano semper est supernaturale lu-

Fr. Suarez tomo 2.

men gloriæ intellectualem. Ex hoc ergo capite non min⁹ est miraculosa claritas corporis gloriosi, quam fuit claritas transfigurationis. Rursus corpori humano informato anima beata ratione beatitudinis animæ quodammodo naturalis, ac debita est propria gloriæ, & claritas. Vnde quia corpus Christi anima beata informabatur, ex hoc capite non magis fuit miraculosa hæc claritas transfigurationis, quam claritas corporis gloriosi. At vero quia non quidquid est supernaturale, miraculosum dicitur, sed quod præter legem, ordinariumque modum sit, ideo claritas transfigurationis data corpori mortali tali modo miraculosa dicitur, non ex parte principij, seu animæ, neque ex parte corporis secundum nudam essentiam eius, sed ex parte status, & ex parte modi. Adde etiam, ex eo quod illa claritas data est ab aliis dotibus separata.

Secundo infertur D. Tho. illam claritatem non esse dicendam dotem corporis gloriosi: sed participationem eius, aut aliquid ad illam pertinens. Quod magis ad modum loquendi quam ad rem ipsam spectat, supposita sententia (quam duximus probabiliorē) has claritates non differre specie. Vult enim D. Tho. dotē significare qualitatem habentem modum stabilem ac permanentem, seu inamissibilem, sicut beatitudo hunc etiam statum requirit: dos enim significat beatificam proprietatem ad accidentalem saltem beatitudinem pertinentem.

Circa rationem autem, qua D. Tho. probat illam fuisse claritatem gloriosam, dubitat Caietan. Quia solum probat in anima Christi, eo, quod gloriosa esset, & diuinitati coniuncta, fuisse potestatem communicandi gloriam illam, & claritatem corpori. Sed hoc (ut idem Caietan. vidit) facilem habet responsionem, quia probata ea potestate, Diuus Thomas pro comperito habuit à nemine posse in dubium reuocari, quin illa fuerit claritas gloriæ. Tum quia si aliqua claritas futura erat, potiori iure ac ratione futura illa, quæ à principio intrinseco dimanare poterat, quam alia, quæ extrinsece aduenire. Tum etiam quia illa claritas magis accommodata fini transfigurationis, scilicet, ut homines aliquo modo suis oculis gloriam Christi conspicerent. Quia, si non fuisset illa gloriosa claritas, non vidissent homines gloriam Christi.

Mayor difficultas esse poterat in principio (quod D. Thom. assumit) claritatem corporis gloriosi derivari ex claritate animæ, ex August. epist. 56. ad Dioscorum, & in Christo derivari à diuinitate illi corpori coniuncta, ex Damasceno dict. orat. de transfiguratione. Sed prior pars, cum communis sit omnibus hominibus, non est hoc loco late disputanda. Ego vero sic existimo, id non esse intelligendum de propria, ac physica dimanatione, quia claritas gloriosa animæ non est nisi aut lumen gloriæ, aut visio beata: lumen autem gloriæ est virtus quædam intellectualis, quæ ex natura sua solū est principium sui actus secundi seu operationis, operatio autem, quæ est ipsa visio beata est quidam actus immanens, qui per se,

& natura sua non est operatiuus extra suam potentiam. Deinde illud lumen, & visio per se omnino abstrahunt à corpore, & communia sunt Angelis, atque illis omnino accidentarium est, quod animam iniat corpori: non est ergo vnde habeat naturalem virtutem effectricem claritatis in corpore, neque in anima gloriosa fingi, aut excogitari potest aliud principium, à quo physice manet claritas. Nam gratia, quæ est in essentia animæ, & quando consummata est, vocatur etiam gloria, non est principium physicum talis claritatis, ut per se constat. Illud ergo fundamentum, seu dictum Augu. intelligendum est, non secundum dimanationem physicam, sed secundum quandam rationem debiti fundatam vel in merito, vel in connaturali proportionem inter animam, & corpus, & inter beatitudinem animæ, ac beatitudinem corporis. Et

D d hoc

Claritas transfigurationis fuerit ne dos corporis gloriosi.

Dubium.

Responsio.

Dubium Augustini.

Damasceni Responsio.

Claritas corporis gloriosi quomodo ex anima claritate dimanet.

Claritas transfigurationis in Christi corpore miraculosa.

hoc satis est ad intentionem D. Tho. vt ex dictis constat. Et eodem modo intelligenda est altera pars ex Damasc. sumpta. Nam si consideretur diuina persona, quatenus subsistentia est vnita illi corpori, vt sic non est principium alicuius physice actionis ad extra, sed solum quatenus habet voluntatem, & omnipotentiam cum Patre, & Spiritu sancto communem; ergo ab illa vt vnita non potuit physice manare hæc claritas. Sed, quia ratione illius est aliquo modo debita, & quia eadem persona, quæ illam efficiebat, erat persona illius nature, ideo dicitur ab ipsa diuinitate manasse. Sicut etiam gratia habitualis, & aliæ virtutes infusæ dicuntur dimanare à gratia vnionis, sicut explicuimus in priori tomo disp. 18. sect. 3. Hæc vero intelligenda sunt de emanatione connaturali per propriam, & connaturalem actionem. Nam si fit sermo de actione instrumentaria, facile intelligitur, animam Christi habere vim ad efficiendam gloriam in suo corpore, sed hanc vim non habet propter beatitudinem animæ, nec solum per illam, sed propter vnionem ad Verbum, & per suam substantiam, vel voluntatem, vel per visionem, si voluerit. Hanc vero actionem instrumentariam concedere omnibus beatis, seu visionibus beatificis voluntarium est.

D. Thom.

Caiet.

Euthym.

Candor in
veste Christi
& splendor
in nube vn-
de oritur.

Solutiones argumentorum clare sunt. Solum in sol. ad 3. est animaduertendum, D. Thom. explicare candorem vestium Christi in transfiguratione nihil aliud fuisse quam claritatem, & splendorem. Caiet. addit splendorem vestium à corporis splendore redundasse, quod etiam significauit Euthym. suo c. 34. in Matth. dicens: Vestimenta eius facta sunt candida, sicut lumen diffuso etiam in illa splendore. Addit etiam Caiet. nubem lucidam splendore à corpore Christi & eius vestibus resultante illuminatam esse. Quæ pie, ac probabiliter sunt considerata. Quia non est dubium, quin ipsamet virtus Christi fuerit proximū principium efficiens omnem illum splendorem. Et sic quidem fieri potuit, vt vnus splendor ab alio resultaret. Et hic modus est magis connaturalis, magisq; declarat vim, & energiam illius gloriose charitatis, qua corpora beata non solum in se lucida erunt, sed etiam fulgebunt sicut sol, & circumstantia corpora illustrare poterunt.

ARTICVLVS III.

Vtrum testes transfigurationis conuenienter fuerint inducti.

244.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod non conuenienter inducti fuerint testes transfigurationis. Vnusquisque enim maxime potest prohibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solum Angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse Angeli, quam homines.

2. Præterea, testes veritatis non decet aliqua fictio, sed veritas: Moyses autem, & Helias non ibi vere assuerunt, sed imaginarie: dicit enim quidam glossa super illud Luca 9. Erant autem Moyses & Helias, &c. Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Helias ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi Angelico ministerio hoc factum esse, vt Angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur, quod fuerint conuenientes testes.

3. Præterea, Act. 10. dicitur, quod Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent. Ergo non solum Moyses, & Helias debuerunt adesse tanquam testes, sed etiam omnes Prophetæ.

4. Præterea, gloria Christi omnibus Christi fidelibus promittitur: quos per suam transfigurationem ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum, Iacobum, & Ioannem in testimonium suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

In contrarium est Euangelica Scriptura autoritas.

Respondeo dicendum, quod Christus transfigurari voluit, vt gloriam suam hominibus ostenderet, & ad eam desiderandam homines promoueret: sicut supra dictum est. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Christum, non solum qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum quæst. præcesserunt. Vnde eo ad passionem properante, tam turbæ, quæ sequebantur, quam quæ præcedebant, ei clamabant. Heliasna: vt dicitur Matth. 21. quæsi salutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit, vt de præcedentibus ipsum testes adessent, scilicet Moyses, & Helias: & de sequentibus ipsum, scilicet Petrus, & Iacobus, & Ioannes, vt in ore duorum, vel trium testimonium staret hoc verbum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus per suam transfigurationem manifestauit discipulis corporis gloriam, quæ ad solos homines pertinet. Et ideo conuenienter non Angeli, sed homines ad hoc probatibus inducuntur.

Ad secundum dicendum, quod glossa illa dicitur esse sumpta ex libro, qui intitlatur de Mirabilibus sacra Scriptura, qui non est liber authenticus, sed falso ascribitur Augusti & ideo illi glossa non est standum. Dicit enim expresse Hieronymus, super Matth. Considerandum est, quod Scribæ & Pharisei de cælo signa poscentibus dare noluit: hic vero vt Apostolorum appareat fidem, & signum de cælo. Helias inde descendente, quod consenderat, & Moyses ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligendum quasi anima Moysi suum corpus resumpsit: sed quod anima eius apparuerit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Chrysostomus dicit super Matth.) Moyses & Helias in medium adducuntur propter multas rationes. Prima est hæc: quia enim turpe dicebant eum esse Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis, capiti Prophetarum secum ducit, vt saltem hinc appareat differentia seruorum, & domini. Secunda ratio est, quia Moyses legem dedit, Helias pro gloria Domini emulaturus fuit. Vnde per hoc, quod simul cum Christo apparent, excluditur calumnia uideorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, & blasphemum, Dei sibi gloriam usurpantem. Tertia ratio est, vt ostendat se habere potestatem meritis, & viræ, & esse iudicem mortuorum, & viuorum. per hoc quod Moysen iam mortuum, & Heliam adhuc viuientem secum ducit. Quarta ratio est: quia sicut Luc. dicit. Loquebantur cum eo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est de passione, & morte sua. Et ideo vt super hoc discipulorum animos conformaret, inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam cum Moyses periculo mortis se obtulit Pharaoni: Helias vero Regi Achab. Quinta ratio est: quia volebat vt discipuli sui emularentur Moysi mansuetudinem, & Zelum Helie. Sextam rationem addit Hilar. vt ostenderet scilicet se per legem, quam dedit Moyses, & per Prophetas, inter principes quos fuit Helias precipuus, esse predicatum.

Ad quartum dicendum, quod alia mysteria non sunt omnibus exponenda immediate: sed per maiores suo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chrysostomus dicit, assumpsit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Christum, & iterum in potestate sibi commissa. Ioannes vero in priuilegio amoris, quo à Christo diligebatur propter suam virginitatem: & iterum propter prerogatiuam Euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prerogatiuam martyrii. Et tamen hos ipsos noluit hoc quod viderant, alius annuntiare ante resurrectionem, ne (vt Hieronymus dicit) & incredibile esset propter magnitudinem, & post tantam gloriam apud rudes animos sequeus crux scandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo, & vt cum essent Spiritu sancto repleti, tunc gestorum spiritualium testes essent.

COM.